

Megalakult az EMCSE

Románia magyar lakta területein már évtizedek óta számosan érdeklődnek a csillagászat iránt, rendszeresen végeznek csillagászati megfigyeléseket szakemberként vagy amatőrként. Évek óta folyamatosan szerveznek találkozót, összejöveteleket, távcsöves bemutatókat, táborokat, vetélkedőket. Tudtuk, hogy itt Csíkszeredában, de máshol Erdélyben is léteznek személyek, akik valamilyen szinten csillagászati tevékenységet folytatnak.

A szakcsillagászok közül megemlíteném Kolozsvárról a Babes-Bolyai Egyetemről dr. Szenkovits Ferenc tanár urat, dr. Csillik Iharkát, Csíkszeredából dr. Makó Zoltán matematikus-csillagászt a Sapientia Egyetem dékánját, végül dr. Farkas Lászlót, a temesvári csillagda munkatársát.

Az amatőr-csillagászok közül jelentős tevékenységet fejt ki Csíkszeredában Nagy Antal tanár úr, aki szakkört vezet a Márton Áron Gimnáziumban, Nagy István a Sapientia Egyetem diákja, aki gyakorlati előadásokat tart diáktársainak, Pál Kinga tanárnő a Petőfi Sándor Általános Iskolából, aki felkészíti a diákokat csillagászatból, természettudományokból, Rusu Andor a Márton Áron Gimnázium diákja, akinek lehetősége volt személyesen kérdést feltenni a magyar származású úrturistának, Charles Simonyinak. Jómagam az 1–8. osztályos gyerekek felkészítésével foglalkozom, többször jártam diákokkal Magyarországon különböző csillagászati találkozókra, vetélkedőkön, csillagdákon és különböző észleléseken.

Az észlelők közül a nagyszalontai Csukás Mátyás és Kósa-Kiss Attila főleg változócsillagokkal foglalkozik, akárcsak Sajtz András Aradon. Nagy István saját készítésű távcsövel is büszkélkedhet Sepsiszentgyörgyről, dr. Molnár Zoltán és dr. Münzlinger Attila Gyergyószárhegyen asztrofotózással is foglalkoznak, a nagyváradi Vesselényi Tibor pedig csillagászatot tanul Szegeden.

Meg kell említenem az UCSE-t (Univerzum Csillagászati Egyesület, székhelyudvarhelyi székhellyel), ahol Péter Attila tanár úr vezetésével és határtalan lelkesedése eredményeként felépítették az udvarhelyi csillagdát, habár mára az enyészeté lett az amúgy is fényszennyezetté vált környezetben.

A 2005–2008 között rendezett csillagászati táborok szervezésében nagy szerepe volt Fejér Szendének Csíkszentmártonból.

A felsoroltakon kívül még Erdély-szerte sokan vannak csillagászatkedvelők, a sort lehetne folytatni, de remélem, nem haragszának meg azok, akiket most nem említettem meg.

Az MCSE munkatársai lehetőségeikhez képest nagyon sokat segítettek az idők folyamán az erdélyi amatőröknek, amit nagyon szépen köszönünk, de az MCSE tevékenysége mégiscsak Magyarországra szorítkozik. A leírtakból értelemszerűen következik, hogy nagy szükség volt arra, hogy létrehozzuk az Erdélyi Magyar Csillagászati Egyesületet. Véleményem szerint azokkal az emberekkel kellett létrehozni az EMCSE-t, akik bizonyítottak, tettek és fognak tenni az erdélyi csillagászati mozgalom gyarapodásáért.

A helyszín kiválasztása is nagyon fontos volt, azért, mert a városi vezetés, vagy akár a megyei vezetés is nagy szerepet játszhat egy egyesület támogatásában. A fentiekben felsorolt követelmények – legjobb tudomásom szerint – itt, Csíkszeredában megvannak, Hargita megye Tanácsának vezetője, Borboly Csaba, és a városi vezetés (Ráduly Róbert Kálmán polgármester, Antal Attila és Szőke Domokos alpolgármester) pozitívan áll hozzá általában a magyar kultúrához, a természettudományokhoz, a sporthoz. Biztos vagyok benne, hogy támogatni fogják az Erdélyi Magyar Csillagászati Egyesületet, és idővel egy csillagvizsgáló és planetárium létrehozását is itt, Csíkszeredában vagy valahol Székelyföldön.

A Csillagászat Nemzetközi Évében, 2009 májusában kiküldött felhívásra, majd viszonylag hosszú és bürokratikus szervezkedés gyümölcseként jött létre egyesületünk 14 lelkes alapítótaggal 2010. február 5-én.

Legfontosabb célunk az, hogy a tagjainknak, elsősorban gyerekeknek és fiataloknak, egy örömet hordozó, fontos és komoly szabadidő elfoglaltságot (tevékenységet) biztosítson, ami tanulásban és egészséges képzésben, tudományos nevelésben merülne ki, mindez természetesen a csillagászat szeretetének szellemében.

Az EMCSE által látogatott vagy rendezett csillagászati események

Megalakulásunk óta máris számos rendezvényen voltunk jelen.

Április 9–10. Magyar csillagászati egyesületek és alapítványok országos találkozója. A bajai rendezvényen bemutatkoztak a magyar csillagászati egyesületek és alapítványok. Az együttműködés és közös pályázati lehetőség kihasználásának lehetőségeit beszéltük meg. Hazautazáskor meglátogattuk a magyar amatőr csillagászat alapítójának, Kulin Györgynek a szobrát és szülőházát Nagyszalontán. Az EMCSE részéről részt vettek: Lőrincz Barnabás elnök, Csupák Máttyás tudományos titkár, Pál Kinga titkárpénztáros és Dávid Zoltán tábor- és vetélkedőszerző.

Április 16–18. Messier-maraton. A bátorligeti észlelőhétvégén az EMCSE részéről Csupák Máttyás, egyesületünk tudományos titkára vett részt.

Április 24. MCSE-közgyűlés. A Magyar Csillagászati Egyesület éves közgyűlése, ahol az EMCSE bemutatkozott. Együttműködési szerződést írtunk alá az MCSE-vel. A hatékonyabb együttműködés érdekében az alábbiakban állapodtunk meg:

- A hatékonyság növelése érdekében kölcsönösen megosztják egymással szervezeti és működési tapasztalataikat,

- A másik fél által szervezett főbb programokat, táborokat kölcsönösen meghirdetjük, támogatjuk egymás programjait, észlelőak-

cióit, népszerűsítő és tehetséggondozó tevékenységét.

Április 24. „Séta a Tejúton” csillagászati vándorkiállítás Nagyszalontán. Tágabb hazánkban, a Tejútrendszernek nevezett galaxisban kalauzolt a Kolláth Zoltán által összeállított, nagy (másfélszer másfél méteres) molinókra nyomott képanyag.

A megnyitó április 24-én volt a nagyszalontai Arany János Múzeum kiállítótermében. A kiállítást Csupák Máttyás, az EMCSE tudományos titkára nyitotta meg. A megnyitó előtt megkoszorúzták Kulin György szobrát, este pedig távcsöves bemutatót tartottak a Városháza előtt. A kiállítás május 14-ig volt megtekinthető az Arany János Múzeum kiállítótermében.

Dr. Makó Zoltán, a Sapientia Egyetem dékánja nyilatkozik a Csik TV-nek

Május 22. Ember-Föld-Világegyetem V. Kárpát-medencei komplex természettudományi csapatverseny döntője.

A budapesti Kossuth Klubban megrendezett döntőn a csikszeredai Petőfi Sándor Általános Iskola VIII/b. osztályos tanulói (Orion csapat: Demeter Anita, Kis Adám, ifj. Lőrincz Barnabás és Ravasz Alpár) második helyezést értek el. A nemzetközi versenyen 78 csapat indult. Felkészítő tanár: Pál Kinga földrajzszakos tanár, az EMCSE alapító tagja.

Május 27. A „Séta a Tejúton” csillagászati vándorkiállítás Csikszeredába érkezett, ahol a Sapientia Egyetem első emeleti kiállítótermében tekinthették meg az érdeklődők. A kiállítást dr. Makó Zoltán matematikus-

csillagász, a Sapeientia Egyetem dékánja, az EMCSE alapító tagja nyitotta meg.

Május 29. Távcsovés bemutató Csíkszeredában. Ezen a szombati estén 21 órától tartottunk távcsovés bemutatót a Megyei Tanács előtti téren.

Június 1. A Nemzetközi Gyermeknap alkalmából csillagászati előadások a Nagy István Művészeti Líceumban: Farkas Bertalan, az első magyar űrhajós (30 éves a szovjet–magyar közös űrrepülés), 2009 A Csillagászat Éve volt, 400 éve fedezte fel Galileo Galilei a Jupiter négy legnagyobb holdját.

Július 11–16. EMCSE–MCSE közös csillagászati tábor Gyimesben. Az MCSE-vel közösen szervezett táboron mintegy 30 fő vett részt, a rendezvényt kapcsolatban I. cikkünket a 13. oldalon!

Az EMCSE bélyegzője

EMCSE-tagság

Az Erdélyi Magyar Csillagászati Egyesület tagjai a távcsovés megfigyelőmunkához alapvető információkat nyújtó észlelőlapokat letölthetik weblapunkról (www.emcse.ro).

Időszakosan megjelenő hírlevelet kapnak, az EMCSE tagjai ingyenesen látogathatják programjait, jelentkezhetnek ifjúsági szak körébe, kedvezményesen vehetnek részt az Egyesület táborain, rendezvényein, árendeményt kaphatnak a kiadványok megvásárlásakor; és végül, de nem utolsósorban: a legnagyobb létszámú romániai magyar csillagászati közösséghez tartozhatnak!

Tagjaink a www.emcse.ro honlapon keresztül internetes többlétszolgáltatásokban is részesülnek, eseményeket és programokat hirdethetnek, apróhirdetésekkel tehetnek fel, fórumozhatnak, felíratkozhatnak az erdelyicsillagasz@yahoo.com elektronikus levelezőlistára.

Tagdíjaink a következők, és naptári évre értendők:

a. Felnőttek: 84 lej/év

b. Nyugdíjasok és diákok 60 lej/év

c. Meteor folyóirat (12 szám/év) és Meteor csillagászati évkönyv, összesen plusz 80 lej/év.

Helyszíni jelentkezés: A csíkszeredai székhelyünkön (minden kedden délután 18–20 óra között) és az esti távcsovés bemutatók alkalmával egyeztetett időpontban (pénteken vagy szombaton, 20–22 óráig a Hargita Megyei Tanács előtti területen vagy a Márton Aron Gimnázium mögötti sportpályán) folyamatos tagfelvételt is tartunk: a tagdíjak a helyszínen intézhetők. Az új belépők azonnal átvehetik kiadványaikat (nem kell kivárni a hosszadalmas postai kiküldést). Csíkszeredaiaknak és környékbelieknek a helyszíni jelentkezést javasoljuk.

A más helységről való érdeklődőknek ajánljuk érdeklődjének a www.emcse.ro-n, írjanak az office@emcse.ro címre.

Jelentkezés honlapunkon: Ha szeretne csatlakozni hozzánk, akkor kérjük, hogy töltsé ki a weboldalunkon lévő jelentkezési lapot, majd juttassa el a megfelelő összegű tagdíjat (lehetőleg banki átutalással) az Erdélyi Magyar Csillagászati Egyesület részére.

Az Erdélyi Magyar Csillagászati Egyesület postacíme: Csíkszereda, 530104 Szabadság tér 1., Hargita megye, Románia

Adószám (Cod de Identificare Fiscala, CIF): 26481072

Bankszámla-szám: BCR, Agentia Miercurea-Ciuc (csíkszeredai kirendeltség): RO89RNCB0159114488770001

Bővebb információk a www.emcse.ro honlapon található, valamint az office@emcse.ro e-mail címen kérhetők.

Lőrinc Barnabás

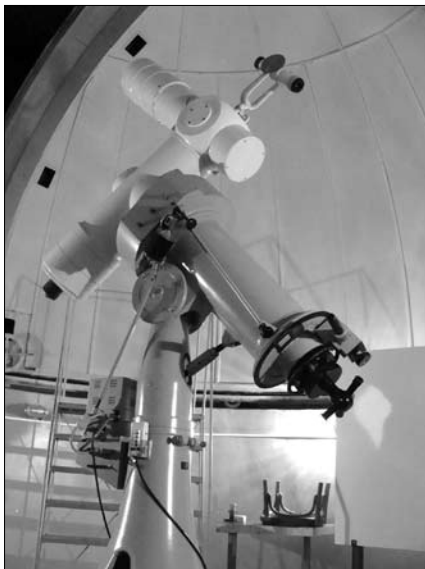
168 óra Erdélyben

A nyár beköszöntével és az iskolai szünet kezdetével a legtöbb amatőrcsillagász számára az észlelőtáborok kerülnek előtérbe. Idén nyáron is rengeteg táborot tartottak. Ilyen volt (a teljesség igénye nélkül) például a paléi meteorészlelő tábor, a kiskun tábor vagy a tarjáni Meteor 2010 Távcsovés Találkozó. Számomra talán mégis az Erdélyi Magyar Csillagászati Egyesület (EMCSE) és az MCSE által közösen megszervezett tábor volt a legemlékezetesebb.

A tábor július 11–16. között rendezték a Hargita megyében található Borospataka nevű faluban. A helyszín nagyon távol, légvonalban kb. 540, autóúton pedig 800 km-re található Budapesttől. A tábor ugyan vasárnap kezdődött, mi azonban már szombat reggel útnak indultunk, hogy néhány nevezetes városban is körülnézhessünk. Az autót Mizser Attila vezette, velünk tartott a Polaris szakkör vezetője, Horvai Ferenc. A hátsó ülésen én próbáltam kiélvezni azt a néhány órát, míg egyedül terpeszkedhetem. Ugyanis útközben Gyomaendrődön csatlakozott hozzánk Hanyecz Ottó. Így már négyen folytattuk utunkat az Ignissel, melynek nem csak minket kellett cipelnie, hanem még egy utánfutót is. A csillagászati és egyéb felszereléseink ugyanis nem fértek volna el a csomagtartóban.

Az utazás első napján egyik célpontunk Nagyszalonta volt, ahol Csukás Mátyás vezetésével megnéztük többek között Kulin György szobrát, lakóházát, az Arany János-házat és még néhány nevezetességet. Ezután egy kellemes hangulatban eltöltött uzsonnázásra hívtak meg minket házába Csukás Mátyás. Ez nagyon jól esett, hiszen már nagyon fáradtak és éhesek voltunk, mire odaértünk. Természetesen rövid pihenőt tartottunk a Királyhágón, Partium és Erdély határán. A pihenő után folytattuk utunkat, és kora este meg is érkeztünk Kolozsvárra. A Babes-Bolyai Egyetem csillagvizsgálójának

megtalálása kicsit nehézkes volt, de végül sikeresen odataláltunk. Egy kedves úriember, a magyarul is kitűnően beszélő Liviu Mircea fogadott minket és gondoskodott rólunk. Az épület nagyon szépen és igényesen van kialakítva, kicsit elcsodálkoztam rajta. Figyelemre méltó az éjjel-nappali porta, a nagy előadóterem, zuhanyzók, személyzeti szobák, a folyosókon található régi távcsövek.

A kolozsvári csillagvizsgáló 150/2250-es coudé-refraktora

Természetesen a legfontosabb dolog a távcső. Az intézménynek nem is egy, hanem két kupolája van! Az egyikben egy hatalmas, 30 cm-es Meade távcső, a másikban pedig egy Coudé-refraktor kapott helyet. A kupolák nyitása és forgatása motorikusan van megoldva. Este elmentünk a belvárosba egy kis vacsorázással egybekötött városnézésre. Szállást a csillagvizsgálóban kaptunk amiért itt is köszönetet mondunk.

Másnap reggel indultunk is tovább, és már tudtuk, hogy az út nagy része a hátunk mögött van. A táj bőven kárpótolta az utazás fáradalmait. A hazai hegyek kisebb dombok az ottaniakhoz képest. Az utakon rengeteg a lovas kocsi és a kóbor kutya. Sajnos jó néhány kutyát láttunk az utakon „elterülve” – az egyiket épp Kutyalva határában. Az út során megálltunk Marosvásárhelyen, ahol megcsodáltuk a Kultúrpalotát, majd Korondon, végül Csíkszeredában.

Napészlelés a táborhelyről. A távcsónél a kolozsvári Kardalus Attila, mögötte áll Hanyecz Ottó, a műszer lábánál pedig cikkünk szerzője, Tózsér Attila guggol

A tábor „központja” a Borospataki Skanzen és Panzióban volt, itt folytak az előadások és az észlelések is. Maga a terület egy völgyben helyezkedik el, nagyon szép környezetben (930 m magasan, majdnem a Piszkes-tetőnkkel egy szinten!). A szépen megőrzött csángó lakóházak kényelmes szállást kínáltak. Kicsit megijedtünk, amikor láttuk, hogy a faluban utcai világítás van, valamint a Skanzen területén is jó néhány villanyoszlop található. Szerencsénkre azonban az utcai világítást hajnali egykor lekapcsolják. Az

észlelőhelyen (mert ugye a Panzió területéről észleltünk) pedig minden villanyoszlopnak kapcsolója van, és kedvünkre kapcsolgathattunk. A szállás területén nem csak mi, amatőrök tartózkodtunk, hanem más kirándulók, nyaralók is. Szerencsére ez nem jelentett problémát, annak ellenére, hogy nem az égbolt szépségének megismerése miatt tértek be a skanzenbe. Ám ebből adódóan sajnos égve is hagyták a domboldalon elhelyezett villanyoszlopok fényét, valamint a ház kinti lámpáját, mely reflektorként világította be a déli égboltot.

Emiatt aztán magánakciókat szerveztem és odaosontam a szállásukhoz, hogy lekapcsoljam a lámpákat. Ezután kicsit gyorsabb tempóra váltva menekültem le vaksötétben a domboldalról, ugyanis tisztában voltam vele, hogy jó nagy kutyáik vannak arrafelé. Ha az ott lakók olvassák a Meteort, és a cikkemet, akkor ezúton szeretnék elnézést kérni tőlük. Sajnos azonban biztos vagyok benne, hogy még sose hallottak a mi Meteorunkról, vagy akár az MCSE-ről...

Gyimesben, de lehet, hogy egész Erdélyben nagyon változékony volt az időjárás. Kivétel nélkül minden nap esett legalább egyszer. Ez egy kicsit elkeserített minket, de hamar kiderült, hogy ez nem olyan gond. Nem úgy van ám ott, mint ahogy itthon megszoktuk! Még az esti eső után is hamar elvonulhat a felhőzet, és csodálatosan fekete, csillagos ég borulhat fölénk. Ezt meg is tapasztaltuk és ilyenkor előkerültek a távcsövek, binokulárok. Én is előkaptam a már első nap összerakott 130/650-es Newtonomat, hogy észleljek vele. A Polaris Csillagvizsgálóból pedig elhoztunk egy 25 cm-es Dobsont, mely így a tábor legnagyobb műszere volt.

Ezzel a távcsóval aztán kedvünkre válogathattunk a mély-ég objektumok végtelen sokasága közül. Már meg sem lepődtem azon, hogy a Fátyol-ködnek nem csak a fényesebb régióit látom, hanem az egész objektumot. Ebben a táborban láttam először a Triangulum-galaxist szabad szemmel. Ez még annyira nem is nagy dolog, hiszen itthon is akad olyan észlelőhely, ahol van erre lehetőség. Olyat azonban még nem hal-

lottam, hogy a galaxist már a világosodó égbolton pillantotta volna meg valaki.

Az észleléseket tekintve egy dologgal azonban nagyon nem voltam elégedett. Bár a felhők hamar átsuhantak az égen, sajnos a derült ég is éppen ilyen hamar befelhősödött: egyik óráról a másikra a teljes égbolt befelhősödött, aztán pedig teljesen kiderült – és ez így váltogatta egymást. Szóval az időjárás „viselkedése” lehetett volna jobb.

Mint minden színvonalas táborban, itt is rengeteg érdekes előadás hangzott el MCSE- és EMCSE-tagok részéről egyaránt. Hallhattunk többek között a csillagászati kutatások legújabb eredményeiről, észlelésekről, távcsövekről, csillagásztörténetről, Erdély napóráiról, nagy emberek életéről. Volt olyan is, aki több előadás prezentálására vállalkozott. (Jómagam a Hubble Űrtávcsőről adtam elő.)

Vendéglátóink igazán megadták a módját: az első EMCSE-MCSE tábor „reklámponyvája”

A tábor folyamán egyéb, nem csillagászati vonatkozású programok is voltak. Meglátogattuk a történelmi Magyarország határán fekvő, Rákóczi által sosem látogatott, Bethlen Gábor által építtetett Rákóczi-várat, hegyeket másztunk, szekeres kirándulás keretében megnézhattuk, milyen is egy hagyományos gyimesi est, csángó népzenevel és viselettel. Négyesben pedig még külön beutaztunk Csíkszeredára és Csíksomlyóra, míg a töb-

biek a Gyilkos-tóhoz mentek. A programok természetesen fakultatívak voltak, de így is szinte mindenki részt vett rajtuk.

Barátok lábfürdője Csíksomlyón, a 2006-ban felújított Barátok feredőjében (Mizser Attila, Horvai Ferenc és Tőzsér Attila)

Ahogy a kemény fizikai munkát végzőknek vagy a sportolóknak, úgy az észlelő amatőröknek is szükségük van kalóriadiús ételekre, energiabevitelre. Hiszen valljuk be, hogy elég kemény dolog az, amikor az éjszakai hidegben, esetleg mínusz fokokban észlelünk. A hideg tubus érintése, Dobson-csövek pakolgatása, hosszas rajzolások, akrobatikus pózok felvétele vastag ruhában – fárasztóak tudnak lenni az éjszaka közepén. A gyimesi csángók mindenképp így gondolhatták, hiszen a jóízű vacsorák laktató, meleg ételek voltak, így aztán semmi okunk nem volt panaszra. Mindeztért elsősorban a táborvezetőt, Lőrincz Barnabást illeti köszönet.

Amit – az égbolt kiszámíthatatlansága mellett – kicsit sajnálók, az az, hogy a tábor nem volt túlzottan nagy lélekszámú. Ez részben a hazánktól való nagy távolság miatt lehetett, részben pedig amiatt, mert Romániában nemrégiben 25%-kal csökkentették a fizetéseket. Remélem, ha a két egyesület ismét megrendezi, sokkal többen részt vesznek majd jövőre a táborban, és persze azt is remélem, hogy ismét a résztvevők között lehetek majd.

Tőzsér Attila